

ارزیابی دانش بومی

آلن بیگر، بل میلیتو، جوهان پاتیر
ترجمه: طاهر زارعی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
سازمان اسناد و کتابخانه ملی

ارزیابی دانش بومی

الن بیکر، یل سیلیتو، جوهان پاتیر

ترجمه: طاهر زارعی

ناشر: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی

طرح جلد: زهر صفوی

صفحه‌آرایی: سمیه شاه‌علیزاده

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۳

تیراژ: ۱۰۰

قیمت: ۹۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۶۷-۹۵-۳

نشانی: تهران، خیابان پاسداران، خیابان شهید مومن نژاد (گلستان یکم)، شماره ۱۲۴، تلفن: ۲۲۵۷۰۷۷۷

سایت: www.iscs.ac.ir

پست الکترونیکی: info@iscs.ac.ir

کلیه آثار این پژوهشکده در جهت ایجاد فضای آزاد علمی و نظر شخصی نویسندگان محترم آن است و لزوماً مورد تایید پژوهشکده نیست.

سرشناسه: ارزیابی دانش بومی / ویراستاران الن بیکر، یل سیلیتو، جوهان پاتیر؛ مترجم طاهر زارعی.
مشخصات نشر: تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۲۰۲ ص

شابک: 978-600-5567-95-3

عنوان اصلی: Investigating local knowledge : new directions, new approaches

موضوع: دانش بومی

موضوع: شناخت (فلسفه)

شناسه افزوده: بیکر، الن، ۱۹۴۵ - م.، ویراستار

Bicker, Alan

شناسه افزوده: سیلیتو، یل، ۱۹۴۹ - م.، ویراستار

Sillitoe, Paul

شناسه افزوده: پاتیر، جوهان، ۱۹۴۸ - م.، ویراستار

Pottier, Johan

شناسه افزوده: زارعی، طاهر، ۱۳۵۰ - مترجم

شناسه افزوده: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی

رده‌بندی گنگره: ۱۳۹۱ الف / GN۴۷۶

رده بندی دیویی: ۳۰۶/۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۱۱۳۳۹

فهرست

هفت	دیباچه پژوهشگرده
۱	سخن مترجم
۵	مقدمه
۱۱	فصل ۱/ نظریه و روش‌های دانش محلی / کریستوف آنتویلر
۵۱	فصل ۲ / مسائلی پیرامون مطالعات دانش بومی / اندرو پی. وایدا، برادلی بی. والترز، اندیاس ستیاواتی و بن کمپ بل
۶۹	فصل ۳ / یک مدل تصمیم‌گیری برای گنجاندن دانش بومی در پروژه‌های توسعه / بل سیلی توتنه و جولیان بار
۱۲۷	فصل ۴ / تاریخ محلی در حکم «دانش بومی» / دیوید ایس و پیک وست
۱۴۹	فصل ۵ / سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی، پروژه‌ها و تحقیق «دانش بومی» / سباستین تباور
۱۶۱	فصل ۶ / دانش بومی و مذاکره بر سر تغییر و استمرار / تروودی سیل

دیباچه پژوهشکده

معرفت از هر نوعی که باشد، مدعی نوعی حقایق است. نظام‌های توجیه که حقایق معرفت را تبیین می‌کنند، از میان سایر ویژگی‌ها، دارای این خصصت هستند که نوعی «هویت» را نیز نمایندگی می‌کنند. این هویت، بسته به مقولاتی چون مکان، زمان، قدرت، انگیزه و غایت خود را در قالب «امر بومی» می‌نمایاند. به دیگر سخن، مبدا هویتی دانش، امری بومی است و از این نظر همه نظام‌های معرفت، مشترک هستند. تفاوت این نظام‌های معرفتی از وجه بومی، معطوف به هدف و غایتی است که دنبال می‌کنند: گاهی غایت معرفت بومی، بازتولید صرف هویت است و گاهی معرفت بومی غایتی حل‌المسائلی و کاربردی دارد. در نوع اول، نظام‌های معرفت تلاش می‌کنند که دستگاه بومی خود را بسیار ریشه‌دار و دارای عرض و طول جلوه دهند و بر مبانی هستی‌شناختی، روش‌شناختی، انسان‌شناختی و معرفت‌شناختی تأکید می‌ورزند. در مقابل، نوع دوم دانش بومی که غایت خود را حل‌المسائلی می‌داند، فارغ از مبانی پیشگفته، دقیقاً به پیامدهای عملی ورود یک دانش خارجی (غیربومی) می‌اندیشد. فی‌المثل، در برخورد با پیامدهای پروژه‌ای به نام توسعه، به ویژه پیامدهای نااندیشیده و سوء آن، چگونه می‌توان از ظرفیت معرفتی ساکنان هر قلمرو استفاده برد تا آن‌ها را به حداقل رساند یا از بین برد؟

از این نظر، مفهوم دانش بومی از درون گفتمان پسامدرن درخصوص توسعه، پدیدار شده و صاحب نظران عرصه های مختلف را درگیر خود ساخته و موجب شکل گرفتن نقدهایی در مورد رویکردهای ساختارگرا و نوگرایی پیشین شده است که علم و سرمایه داری غربی را به عنوان سرمداران نهایی توسعه برتری می دادند. در دهه ۱۹۸۰ رویکردهایی هم چون «توسعه مشارکتی» که نظام های دانشی غیر از نظام های دانش غربی را به رسمیت می شناختند و همچنین از نظریه بازار آزاد تبعیت می کردند محبوبیت یافتند. با این حال این رویکردها با مسلم پنداشتن وجود یک طبقه برتر غربی که اغلب شامل انسان شناسان می شد پیوسته با عناصر بومی به گونه ای دیگر برخورد کرده اند؛ تا جایی که برخی می پنداشتند که بومی چیزی است که غربی نباشد. اینجا، دقیقاً محلی است که دانش بومی از ماهیت کارکردی خود تهی می شود و صورت صرف هویتی به خود می گیرد.

کتاب حاضر، گزینشی از ترجمه چندین مقاله است که به دانش بومی از منظر دوم می پردازد: دانش برآمده از این منظر که دقیقاً با پیامدهای محلی توسعه چه باید کرد؟ لذا، در پاسخ به این سوال بوده است که فی المثل، ژاپن «دانش بومی مدیریت توسعه» را طرح و ترویج کرد، هند دانش بومی فائق آمدن بر چالش های دموکراتیک و نیز پوشکی محلی را گسترش داد؛ حتی کشورهایی چون ترکیه، مالزی و کالادایز از نوعی دانش بومی حل المسائلی سخن می گویند. این نوع تلقی نسبت به دانش بومی، نافی تلقی نوع اول که در کشور ما رایج شده است، نیست. از همین رو مطالب می تواند به نحو مقایسه ای نوع دانش بومی را به بحث بگذارد و در عمل، و در «کوتاه مدت»، بسیاری از مشکلات ناشی از توسعه در سطوح اقتصادی و سیاسی را پاسخ دهد. آنچه در این تلقی از دانش بومی حائز اهمیت است «مشارکت» دادن افراد بومی در فرایند پیشرفت و توسعه

است. دانش بومی در این تعریف با خود یک استلزام معرفتی دارد: دانش اروپایی و آمریکایی توسعه، دانشی نابسنده است و نمی‌تواند از پس چالش‌های گذر مرزی خود فائق آید؛ در نتیجه، دانش بومی «ادامه» و «تکمیل» منتقدانه دانش اروپایی است و در کنار نقد و بررسی ناکامی‌های آن سر ستیز با آن را ندارد.

ویژگی نظری کتاب حاضر که ترجمه و انتشار آن را در پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی تسهیل کرد، این است که این کتاب دانش بومی را از لحاظ نظری به عنوان «مسأله‌ای مستقل» تلقی کند و اهمیت سیاسی و فرهنگی آن را در بافت‌های تاریخی و طبقاتی مربوط مورد بررسی قرار دهد. دانش بومی نه تنها برای اهداف متفاوت توسط مردمان مختلف به نحوی متفاوت بگريسته می‌شود و مورد استفاده قرار می‌گیرد، بلکه دارای تاریخ نیز هست؛ به ویژه توجه به این نکته حائز اهمیت است که دانش بومی در روابط اجتماعی ساخته می‌شود و با وجود گوناگونی درونی‌اش می‌تواند به عنوان «نماد فرهنگی» عمل کند و هویت اجتماع را تعریف نماید. دقیقاً به همین دلیل بود که در انتشار اثر، پژوهشکده چاره‌ای جز حذف مطالعات موردی (خواننده شود: مطالعات بومی) کتاب نداشت؛ زیرا دانش‌های بومی ارزیابی شده در این کتاب به قدری «بومی» و در نتیجه، خاص بود که مطالعه آن حاصلی برای خواننده ایرانی نمی‌توانست داشته باشد. با این حال، اصول دانش بومی مشارکتی توسعه‌محور که این کتاب به آن‌ها پرداخته است، تجربه‌ای بس گرانبها برای خواننده، سیاستگذار و برنامه‌ریز این دیار می‌تواند باشد؛ و آن این که علم بومی، علم مسئولیت‌آور است؛ علم تفاخر نیست.